

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3255

Vragen van de leden **Karabulut** (SP), **Van Ojik** (GroenLinks) en **Ploumen** (PvdA) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *de Nederlandse kernwapentaak en de Duitse kernwapendiscussie* (ingezonden 3 juni 2020).

Antwoord van Minister Blok (Buitenlandse Zaken) en Minister Bijleveld-Schouten (Defensie) (ontvangen 23 juni 2020).

Vraag 1, 2, 3 en 4

Kunt u naar aanleiding van het vrijgeven van Amerikaanse archieven over kernwapenpolitiek bevestigen dat Nederland in 1961 akkoord ging met de kernwapentaken die de Amerikaanse regering vastgesteld had? Zo ja, zijn er nog meer documenten, bijvoorbeeld in Nederlands bezit, die dit document bevestigen?¹

Kunt u een overzicht geven van de oefeningen die de eventualiteit van atoominzet hebben geoefend die Nederland atoomwapens zou moeten inzetten? Zo nee, waarom niet?

Kunt u daarbij een onderscheid maken tussen bestuurlijke oefeningen, het doen besluiten tot de inzet van kernwapens en van militaire oefeningen? Om welk atoomwapen of welke atoomwapens, van de toen zes atoomtaken, ging het daarbij? Zo nee, waarom niet?

Kunt u daarbij ook een onderscheid maken tussen de inzet in geval van een aanval op de Verenigde Staten (VS) zelf als ook elders in de wereld?

Antwoord 1, 2, 3 en 4

Nederland heeft binnen de NAVO een kernwapentaak, een bondgenootschappelijke verplichting die Nederland al meer dan 55 jaar op zich neemt. Sinds 1961, en met name sinds het einde van de Koude Oorlog, zijn afspraken en besluitvormingsprocedures aangepast. Met de kernwapentaak is op dit moment één squadron F-16's belast. Over afspraken en procedures voor nucleaire besluitvorming en uitvoering van de kernwapentaak kunnen, op grond van bondgenootschappelijke en juridisch bindende afspraken, geen mededelingen worden gedaan. Overwegingen van veiligheid liggen hieraan

¹ The National Security Archive, «Memorandum for McGeorge Bundy, The White House, «Check List of Presidential Actions,» Top Secret, 28 July 1961». <https://nsarchive2.gwu.edu/dc.html?doc=6895258-National-Security-Archive-Doc-10-William-Brubeck>. Aangehaald door Co Colijn in «Einde verkrampde geheimhouding Nederland over atoomwapens?» 28 mei 2020, <https://spectator.clingendael.org/nl/publicatie/einde-verkrampde-geheimhouding-nederland-over-atoomwapens>.

ten grondslag. Zoals gesteld in de beantwoording van eerdere Kamervragen,² vindt alle besluitvorming binnen de NAVO plaats op basis van unanimiteit, waarbij altijd sprake is van strikte politieke controle door de NAVO-bondgenoten. Dit betekent dat ook bij nucleaire besluitvorming binnen de NAVO altijd de instemming van Nederland (en alle andere bondgenoten) vereist is.

De kernwapentaak die Nederland vervult binnen de NAVO levert een bijdrage aan de bescherming en verdediging van het gehele NAVO-bondgenootschap. Binnen de NAVO wordt geen onderscheid gemaakt tussen een aanval op de VS en een aanval op een andere NAVO-bondgenoot.

Het beoefenen van nucleaire scenario's, op alle niveaus, teneinde de effectiviteit, veiligheid en beveiliging van nucleaire wapens te garanderen, heeft binnen NAVO altijd plaatsgevonden en vindt ook nu nog plaats. Over de aard en omvang van deze oefeningen kunnen eveneens onder de geldende bondgenootschappelijke afspraken geen mededelingen worden gedaan.

Vraag 5

Kunt u tevens bevestigen dat in 1965 door middel van een brief werd voorgesteld om Amerikaanse atoombommen op het vliegkampschip Karel Doorman ter beschikking te stellen?³

Antwoord 5

De brief die wordt beschreven in dit artikel, ziet op correspondentie tussen de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk over de opslag van wapens voor onderzeebootbestrijding, eventueel bedoeld voor vliegkampschip Hr.Ms. Karel Doorman. Nederland doet geen uitspraken over het beleid van bondgenoten.

Vraag 6, 7 en 8

Is het beleid zoals in 1961 vastgesteld ooit opgeheven of veranderd? Zo ja, wanneer was dat?

Hoe verhouden deze afspraken in de thans vrijgegeven documenten zich tot uw antwoord in Kamervragen dat bij nucleaire besluitvorming altijd instemming is vereist binnen de NAVO?⁴

Wat zijn de actuele afspraken tussen de VS en Nederland over het gebruik van de B-61-11 die ter beschikking zijn van de Nederlandse F-16's?

Antwoord 6, 7 en 8

Zoals hierboven aangegeven kunnen, op grond van bondgenootschappelijke en juridisch bindende afspraken, geen mededelingen worden gedaan over aantallen en locaties van in Europa aanwezige Amerikaanse kernwapens, noch over afspraken en procedures voor nucleaire besluitvorming en uitvoering van de kernwapentaak. Overwegingen van veiligheid liggen hieraan ten grondslag.

Zoals gesteld in de beantwoording van de Kamervragen genoemd onder vraag 7, vindt alle besluitvorming binnen de NAVO plaats op basis van unanimiteit, waarbij altijd sprake is van strikte politieke controle door de NAVO-bondgenoten. Dit betekent dat ook bij nucleaire besluitvorming binnen de NAVO altijd de instemming van Nederland (en alle andere bondgenoten) vereist is.

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 1269,

³ «(A)s for the Dutch, «the less said the better,» but they would have to be told something «about the conditions under which the US and the UK are entering into storage arrangements» for the ASW weapons. Nevertheless, the Dutch should be told nothing about the basic understanding because «we have no wish to spread further the explicit commitment to the personal President-Prime Minister consultation which lies at the heart of the U.S.–U.K. Memorandum of Understanding»». Aangehaald door Co Colijn in de toelichting van de NSA en in de «topsecret», maar declassified brief, door Lydon Johnsson in november 1965 geaccordeerd.

⁴ Aanhangsel handelingen nr. 1269, vergaderjaar 2019–2020

Vraag 9

Hebt u kennisgenomen van de discussie in de Duitse regering over de Duitse atoomtaak en dat de woordvoerder in de Duitse Bondsdag voor regeringspartij SPD, Rolf Mützenich, een einde wil maken aan de Duitse verplichting om mee te doen aan de atoomafschrikking?⁵

Antwoord 9

Wij hebben inderdaad kennisgenomen van de uitspraken van de heer Mützenich hierover.

Vraag 10

Deelt u de analyse van Mützenich dat het risico op escalatie met deze Amerikaanse regering bestaat om niet alleen kernwapens voor afschrikking te gebruiken maar ook als aanvalswapen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 10

Nee. Zowel de Amerikaanse Nuclear Posture Review als de bondgenootschappelijke Deterrence and Defence Posture Review stellen dat het doel van kernwapens de afschrikking van agressie is, niet militaire inzet.

Vraag 11

Bent u bereid met de Duitse regering in contact te treden om het vraagstuk van Amerikaanse kernwapens in Europa samen op te pakken en tot een einde te brengen? Zo ja, op welke wijze hebt u dat gedaan of zult u dat doen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11

Zoals gesteld in de Tussenrapportage Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie⁶ zal het kabinet samen met de VS en andere bondgenoten eventuele kansen identificeren voor het verwijderen van Russische en Amerikaanse sub-strategische kernwapens uit Europa. Om daadwerkelijk bij te dragen zullen ontwapeningsstappen volledig, wederzijds, verifieerbaar en onomkeerbaar moeten zijn. Het New START wapenbeheersingsverdrag met haar effectieve verificatiemechanisme vormt het aangewezen vehikel voor zulke stappen tussen Rusland en de VS; Nederland zal zich inzetten voor het verlengen van dit verdrag om onderhandelingen over ambitieuzere vervolgstappen mogelijk te maken.

Vraag 12 en 13

Wat is uw reactie op de visie van de Amerikaanse ambassadeur in Polen dat de Amerikaanse kernwapens die in Duitsland liggen in Polen kunnen worden gestationeerd? Kunt u dat toelichten?⁷

Deelt u de opvatting van de Russische regering dat plaatsing van atoomwapens in de landen die ooit lid waren van het Warschau Pact, de nieuwe NAVO-landen, in strijd is met de overeenkomst uit 1997 tussen Rusland en de NAVO, NATO-Russia Founding Act?⁸ Zo nee, waarom niet? Zo ja, wilt u er bij de Amerikaanse regering op aandringen dit nooit te doen? Kunt u dat toelichten?

Antwoord 12 en 13

In de NAVO-Rusland Founding Act (1997) hebben NAVO-bondgenoten gesteld dat ze geen intentie, geen plan en geen reden hebben om nucleaire wapens op het grondgebied van nieuwe NAVO-bondgenoten te stationeren. Weliswaar heeft Rusland inmiddels de waarden, principes en committeringen geschonden die de basis vormen voor de relatie tussen de NAVO en Rusland (zoals uiteengezet in de NAVO-Rusland Founding Act en de Verklaring van

⁵ Deutsche Welle, 2 mei 2020, «Germany: SPD call to withdraw US nuclear arms stokes debate», <https://www.dw.com/en/germany-spd-call-to-withdraw-us-nuclear-arms-stokes-debate/a-53314883>

⁶ Kamerstuk 33 694, nr. 57.

⁷ Brookings, 18 mei 2020, «US nukes in Poland are a truly bad idea», <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/05/18/us-nukes-in-poland-are-a-truly-bad-idea/>

⁸ Elena Teslova, Anadolu Agency, 20 mei 2020, «Russia slams US plans to deploy nukes to Poland», <https://www.aa.com.tr/en/europe/russia-slams-us-plans-to-deploy-nukes-to-poland/1846989>

Rome van 2002), maar NAVO-bondgenoten hebben in het Communiqué van de NAVO-Top in Brussel in 2018 herhaald dat het bondgenootschap zijn internationale verplichtingen wel nakomt. Het plaatsen van kernwapens op het grondgebied van de nieuwe NAVO-bondgenoten is dan ook niet aan de orde.

Vraag 14

Bent u bereid in Europa met alle relevante landen contact op te nemen om initiatieven te nemen die leiden tot de-escalatie en vermindering van kernwapengevaar in Europa? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke wijze?

Antwoord 14

Conform de motie Van Ojik/Karabulut⁹ en de Nederlandse inzet inzake nucleaire risicobeperking¹⁰ werkt Nederland samen met NAVO bondgenoten om de-escalatie mogelijk te maken en nucleaire risico's te anticiperen en waar mogelijk te beperken. Dit doet Nederland door samen met NAVO-bondgenoten gebalanceerd en proportioneel te reageren op de groeiende dreiging van Russische raketten en kruisvluchtwapens (met name sinds de Russische productie en introductie van het SSC-8 grondgelanceerde kruisvluchtwapen, wat heeft geleid tot de teloorgang van het INF-verdrag), en daarbij het belang te onderstrepen van de combinatie van druk en dialoog met Rusland. Bovendien werkt Nederland samen met NAVO-bondgenoten om nucleaire risicobeperking binnen het bondgenootschap verder vorm te geven.

⁹ Kamerstuk 28 676, nr. 313.

¹⁰ Kamerstuk 33 694, nr. 49.